

Likabehandling och jämställdhet – verksamhetskultur i förändring

DET FINNS INGEN magisk formel för att trola fram en skola som framgångsrikt hanterar alla dimensioner av likabehandlings- och jämställdhetsarbete över en natt. Det oaktat kan man inte bortse från centrala paraplybegrepp som till exempel välbefinnande om det finns en målsättning att handleda studerande till att bli goda, harmoniska och aktiva samhällsmedborgare.

VERKSAMHETENS FRAMGÅNGAR bottenar i medskapandeprocesser. Denna princip gäller förstås även frågor som hänger ihop med mobbning, trakasserier, våld och rasism. Ett öppet och delaktighetsfrämjande organisationsklimat – präglad av klar och tydlig kommunikation av den skolvisa värdegrunden – skapar hörnstenarna i ett livskraftigt och proaktivt arbete.

REKTORN ANSVARAR för att stöda och motivera personalen i deras professionella utveckling, dit också ett normkritiskt förhållningssätt kan räknas. En allmän beredskap tryggas genom tydliggörande av tågordningen för agerande samt en allmän transparens av verksamheten och dess ideal. Den inkluderande skolmiljön hör till allas ansvarsområde, fastän rektorn i många avseenden innehar det yttersta ansvaret. Att mobilisera alla är ingen lätt uppgift och

det förutsätter kontinuerliga och situationanpassade insatser.

DE INTERNA PROCESSERNA gynnas av att det förebyggande och uppföljande arbetet leds och koordineras av ett ansvarigt team – bestående av både personal och studerande. En av de främsta uppgifterna är att skapa legitimitet för likabehandlings- och jämställdhetsarbetet. Genom att förankra stöttande normer, handlingsmönster och förhållningssätt på bred front ökar sannolikheten för ett naturligt engagemang. Även vårdnadshavarna bör – vilket framkommer i skolans styrdokument – ha en aktiv roll och inflytande i denna del av verksamheten.

I KÖLVATTNET av satsningen på likabehandling och jämställdhet under läsåret 2020–21 har arbetsgruppen på Vasa övningsskola gått in för en linje där årliga enkäter och analyser av resultaten ska vägleda det utvecklingsorienterade antidiskrimineringsarbetet. En ambition är att uppmärksamma datamaterialet genom konstruktiva diskussioner i basgrupper och under kollegiemöten. Ansvariga planerare har varit överens om att de största riskmomenten för framgångsrika nulägesanalyser är förekomsten av förnekelse eller tystnads-kulturer, vilka lätt överskuggar förändringsbehov och diskriminerande strukturer.

DEN EGNA ERFARENHETEN säger att det är viktigt att ta fasta på tillitsaspek-

ten, och då i första hand hur studerande resonerar inom den aktuella läroanstalten. Kännedom om vem ungdomarna helst tyr sig till – vänner, grupphandledare, kuratorer med flera – utgör värdefull information som direkt kan omsättas i strategi- och förnyelsearbete. Tilliten öppnar också upp för möjligheten att aktivera gymnasiestuderande i debatter och diskussioner. Riktlinjer för studerandeinput och coaching för krävande reflektion är av stor vikt när man hanterar frågor av känslig natur.

PRAKTISKA TIPS FÖR ARBETET:

- Definiera konkreta arbetsuppgifter för ett team som representerar mångfalden i skolkontexten. Realistiska resurser har en direkt inverkan på huruvida gruppens arbete uppnår uppställda mål eller inte beträffande likabehandling och jämställdhet.
- Arbetet med anknytning till likabehandling och jämställdhet ska förankras i verksamhetskulturen. Den strategibetonade verksamheten bör vara genomtänkt, mätbar och realistisk. Som en del av nätverket för UNESCO-skolor har arbetet med värdegrundsfrågor vid Vasa övningsskolas gymnasium gått in i en ny fas.
- Sammanflätning av kort- och långsiktig planering för hållbarhet. Uppföljnings- och utvecklingsarbete bör stå i tät samverkan med varandra, varpå fungerande

strukturer och nya arbetsformer utkristalliseras sida vid sida.

- Lär miljörer kan till exempel utformas så att de inkluderar lösningar som stärker en nyanserad representation. Ett exempel på detta är så kallade gallerivandringar (gallery walks) kring tematiken respekt och mänskliga rättigheter, under vilka studerande får gå runt och inspektera studerandebidrag av olika format. Internationella konventioner och nationell lagtext kan förslagsvis tryckas på matbrickor, vilket förhoppningsvis bidrar till spontana debatter och mer övervägda reflektioner kring matborden. Hit kan man också räkna en systematisk tillämpning av hashtags för likabehandlings- och jämställdhetsrelaterade inlägg på sociala medier.
- Fördjupa ditt eget kunnande genom självstudier och kollegiala fortbildningar. Information och tips hittas bland annat på utbildningsstyrelsens hemsidor, i boken *Skapa plats – en normutmanande bok för en mer inkluderande skola* och i aktuella (akademiska) artiklar. Här kan man bekanta sig med allt från språkbruk till hur digitala verktyg kan bidra till en mer rättvis bedömning.

Anders Fransén

Lektor vid Vasa övningsskolas gymnasium

Tänk om

Tänk om